

<https://doi.org/10.15407/uhj2026.03.208>

УДК 94(477)

Олена РУСИНА

кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,
провідна наукова співробітниця,
відділ історії України середніх віків та раннього нового часу,
Інститут історії України НАН України (Київ, Україна)
olenarusyna@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4769-652X>

ДО ВІЗУАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ РАДЗИВІЛЛІВСЬКОГО ЛІТОПISУ: НІМЕЦЬКІ ПАРАЛЕЛІ

Мета: показати візуальний зв'язок між деякими мініатюрами Радзивілівського літопису та ілюстраціями німецьких манускриптів другої половини XV ст. **Методологія.** У роботі було застосовано загальнонаукові й специфічно-історичні методи аналізу, передусім компаративно-іконографічний та емпіричний (перевірка на практиці гіпотетичних конструктів початку XX ст.). **Наукова новизна.** Радзивілівський літопис є унікальною історичною пам'яткою кінця XV ст., що містить понад 600 мініатюр, які ілюструють події від міфічних початків Русі до XIII ст. Доволі парадоксальним є те, що деякі з цих мініатюр позначені сильними іноземними впливами. Досі думка про їхні західноєвропейські прообрази більше декларувалася, аніж доводилася конкретним фактажем. Перевірка гіпотези В. Сизова про «Хроніку» Шеделя (1493 р.) як джерело німецьких ремінісценцій літопису виявила її наукову неспроможність. Водночас було з'ясовано, що деякі зображення в літописі прямо корелюють із художніми шаблонами німецької мініатюристики другої половини XV ст. У роботі були використані цифрові копії німецькомовних рукописів тієї доби: ілюстрована Біблія 1467 р. з бібліотеки августинського монастиря у Форау (Австрія), трактат «Bellifortis» («Сильний у війні») з

Цитування: Русина О. До візуальних джерел Радзивілівського літопису: німецькі паралелі. *Український історичний журнал*. 2026. № 3 (588). С. 208—220. <https://doi.org/10.15407/uhj2026.03.208>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

колекції Австрійської національної бібліотеки (список середини XV ст.) та загадкова Домова книга замку Вольфегг, укладена близько 1470—1480 рр. Вартими уваги виявилися також окремі малюнки Майстра Домової книги замку Вольфегг, що зберігаються у Державному музеї в Амстердамі й також доступні у мережі Інтернет. **Висновки.** На конкретних прикладах продемонстровано, що Радзивілівський літопис проілюстровано з використанням доробку німецької книжкової графіки. Водночас залишається відкритим питання щодо того, яким саме шляхом ці художні мотиви потрапили до мініатюр рукопису. Сучасні знання про контакти в цій царині вкрай обмежені — як, власне, і загальноновизнані дані про генезу літопису, що в ньому відсутні чіткі вказівки на час, місце й обставини його появи. Загалом публікація розглядається як перший крок у студіюванні цього питання, яке має бути продовжене найближчим часом. Самий факт окресленої кроскультурної комунікації є новим і надзвичайно важливим для історії мистецтва XV ст.

Ключові слова: Радзивілівський літопис, літописання, мініатюри, «Хроніка» Гартмана Шеделя, Біблія, книжкова графіка.

Радзивілівський літопис (далі — РЛ) — кириличний ілюмінований манускрипт кінця XV ст., в ілюстративній частині якого доволі відчутні західноєвропейські впливи¹. Природно, що поруч з іншими нерозв'язаними питаннями, які стосуються формування пам'ятки (передовсім щодо конкретного місця та точного часу появи літопису [1; 2]), дослідників цікавить джерело цих впливів.

Понад століття тому В. Сизов навіть висловив припущення, що один з ілюстраторів РЛ був німцем [3, с. 47—48]. Ця гадка авторитетного науковця не прижилася в науці. Вчені радше міркують над тим, чи майстер, знайомий із західноєвропейськими реаліями, спостерігав їх безпосередньо в житті, чи це його знання було суто книжним [4, с. 10]. Сизов дотримувався думки, що, судячи з мініатюр РЛ, гаданий німець був знайомий із «Хронікою» Гартмана Шеделя (1493 р.) — розкішно ілюстрованим нюрнберзьким виданням, яке через великий для свого часу наклад широко розійшлося Європою (як і його аугсбурзькі копії). Згодом досліднику енергійно опонував відомий археолог А. Арциховський, вважаючи «реєстрацію» західних візуальних запозичень «згубним шляхом» у студіюванні РЛ [4, с. 7].

Щоправда, йому не вдалося «русифікувати» всі присутні в ілюстраціях РЛ германізми; тож він доволі туманно пояснював їх «ідеологією містянина-ремісника» [4, с. 39]. Однак праця Арциховського, написана зі знанням соціополітичної кон'юнктури й доволі впливова, поступово стала втрачати вагу в очах фахівців. Науковці знову замислилися над походженням західноєвропейських ремінісценцій РЛ, причому подеколи в ширшому, аніж суто німецький, географічному контексті [5; 6]. Знову згадали й про «Хроніку» Шеделя (навіть уникаючи імені Сизова).

Так, О. Толочко пов'язав із «Хронікою» Шеделя малюнок сонця в РЛ [7, с. 39]. Насправді ж у цих пам'ятках зображення світила різні. У літописі на арк. 124 зв. (як, до речі, і на арк. 95) сонце (чи, згідно з текстом літопису, небесне знамення) намальоване в анфас і має прями та хвилясті промені. Натомість у Шеделя на арк. 76, 157 сонце показане у три чверті обличчя та лише з хвилястим промінням. Власне,

¹ Факсиміле рукопису міститься у виданні «Радзивиловская летопись. Текст. Исследование. Описание миниатюр» (Санкт-Петербург; Москва, 1994).

у «Хроніці» є й не зауважене дослідником зображення сонця в анфас (арк. 92 зв., 203 зв.), однак у західноєвропейській традиції воно клішоване й не може бути підставою для будь-яких висновків [5, с. 278—279].

Нині «Хроніка» Шеделя є у вільному доступі в мережі Інтернет (як, до речі, і факсиміле РЛ) і її перегляд перекоує у слушності думки щодо сумнівності впливу цієї книги на ілюстраторів РЛ: «[...] беззаперечні перемальовки гравюр Хроніки у рукописі відсутні» [5, с. 274]. Водночас Інтернет уможлиблює доступ до інших книг, створених у XV ст. На сьогодні оцифровано чимало ілюмінованих західноєвропейських манускриптів. Ознайомлення з ними дає досліднику змогу якщо не прямо вказати на джерело західних ремінісценцій РЛ, то принаймні простежити в різнопланових пам'ятках спільні візуальні мотиви². Доволі цікавою в цьому сенсі є рукописна Біблія 1467 р. з бібліотеки августинського монастиря у Форау (далі — БФ)³, що містить 558 кольорових малюнків. Їхній автор нам невідомий, а переписувач текстів приховав своє ім'я за аббревіатурою «skp».

Очікувано, що в цій книзі всі біблійні персонажі зображені художником як його сучасники — у середньовічному західноєвропейському одязі, який добре представлений у РЛ. У літописі так звані герольди⁴ (що з них четверо вдягнуті в червоно-зелене мипарті) мають такі самі сурми, як у німецькому манускрипті — з додатковим овальним коліном (арк. 183 зв., 209 зв.). До того ж, одна з композицій РЛ за участі сурмачів, яка вважається в літературі алегорією миру (арк. 207 зв.)⁵, за побудовою дещо нагадує сцену в БФ з переходом єгипетським фараоном Червоного моря (арк. 83 зв.) (див. іл. 1а і 1б); при цьому на німецькому малюнку колона означає «стовп хмари» / «стовп хмарний»⁶, а на малюнку в РЛ вона абсолютно недоречна.

Схожими є і мисливські роги, зображені в обох манускриптах у контексті воєнних подій. Свого часу Б. Рибаків пояснював одне з таких зображень у РЛ (арк. 169) іронією художника, який порівняв облогу Чернігова в 1136 р. з полюванням [8, с. 217]; однак решту подібних малюнків у літописі (на арк. 173 зв., 194, 234 зв., 243 зв.) він повністю обійшов увагою, на що справедливо вказав І. Данилевський [9, с. 190]. На нашу думку, і в цьому випадку ілюстратор РЛ орієнтувався на німецькі взірці (БФ, арк. 135 зв.) (див. іл. 2а і 2б).

Варто підкреслити, що в пам'ятках, які розглядаються, композиційні паралелі подеколи неявні, але вони є. Зокрема, вважаємо схожими ілюстрацію на арк. 64 БФ і зображення групи осіб у сцені розорення Києва в 1169 р. на арк. 206 РЛ (вважається, що тут намальоване захоплення Агнешки, дружини київського князя Мстислава) (див. іл. 3а і 3б).

² Надалі ми розглядаємо манускрипти, написані німецькою мовою, не акцентуючи увагу на регіональних особливостях і місці походження.

³ Vorau. Augustiner-Chorherrenstift. Cod. 273 (див.: <https://unipub.uni-graz.at/obvugrvorau/content/pageview/3625787>).

⁴ Маємо на увазі зображення на арк. 167, 168, 169, 169 зв., 203 зв., 207 зв.

⁵ Занотуємо, що мова алегорій загалом чужа ілюстраторам РЛ. Як алегоричну можна потрактувати хіба що сцену з єдиногом і павичем на арк. 191 зв., сенс якої залишається остаточно не проясненим.

⁶ Див.: Книга Вихід, 14: 19, 24.

Іл. 1. а — РЛ (арк. 207 зв.); б — БФ (арк. 83 зв.)

а

б

а

б

Іл. 2. а — РЛ (арк. 173 зв.); б — БФ (арк. 135 зв.)

Слід також придивитися до сцени вбивства Андрія Боголюбського на арк. 214 зв. РЛ. На те, що вона побудована за західними лекалами, виразно вказує меч фламберг у руках одного із заколотників. Поза ж безпосереднього вбивці князя повторює позу вбивці біблійного Ієвософея з БФ (арк. 169 зв.), а сам Андрій Боголюбський, як і Ієвософей, міцно спить, підклавши під щоку праву руку, тоді як згідно з текстом РЛ, він встиг прокинутися і підхопитися (див. іл. 4*а* і 4*б*).

a

б

в

г

Ил. 5. а — РЛ (арк. 221); б — РЛ (арк. 224 зв.); в — БФ (арк. 186); г — БФ (арк. 130)

звітками про участь у змові дружини Андрія Боголюбського⁸. На малюнку зображено жінку, яка стоїть на колінах, благально склавши руки. Від жінки

⁸ Її зображення з відрубаною лівицею князя на арк. 215 РЛ не раз привертало увагу науковців, які, починаючи з М. Вороніна, котрий ініціював рентгенографічне дослідження кістяка Андрія Боголюбського в 1934—1935 рр., наголошували на анатомічній точності мініатю-

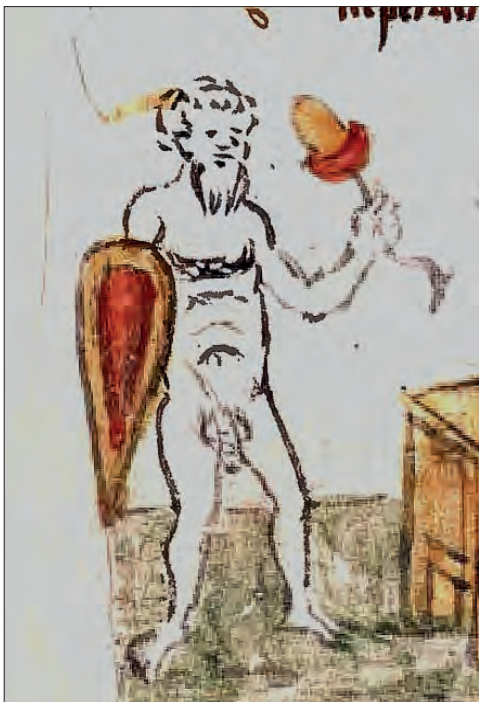

a

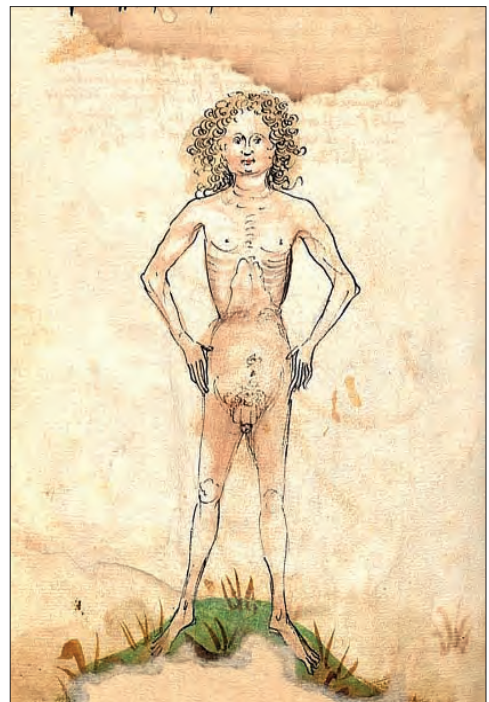

b

Ил. 8. *a* — РЛ (арк. 31 зв.); *b* — БФ (арк. 62 зв.)

a

b

Ил. 9. *a* — РЛ (арк. 166 зв.); *b* — Österreichische Nationalbibliothek, Wien. Cod. 3068 (арк. 79 зв.)

а

б

Ил. 10. а — РЛ (арк. 145 зв.); б — Майстер Домової книги замку Вольфегг. Св. Себастьян (Rijksmuseum, Amsterdam, RP-P-OB-904).

малюнок на арк. 206). Але куди цікавішою є постать судді, яким у РЛ, очевидно, виступає князь Михалко Юрійович, брат Андрія Боголюбського. Маємо на увазі не так його позу, як досить дивний престол, на якому він сидить. Цілком очевидно, що за формою він повністю збігається з німецьким (див. іл. 5а, 5б, 5в, 5г). У БФ аналогічні «трони» зустрічаються неодноразово (арк. 46, 52 зв., 130, 175 зв., 184 зв., 194 зв., 344)⁹, як і в РЛ. Зазвичай вони жовті, знову-таки, як у РЛ (арк. 169 зв., 176, 212). Однак подеколи в БФ вони пофарбовані в рожевий колір (арк. 127, 148 зв., 218 зв.) і цей характерний нюанс також властивий мініатюрам РЛ на арк. 196 зв., 200 зв., 204, 207 (див. іл. 6а і 6б). Гадаємо, це спостереження не залишає місця для сумнівів, що й тут ідеться не про політ художньої фантазії майстрів, які ілюстрували РЛ, а про запозичення ними напрацювань німецьких мініатюристів.

До запозичених архітектурних деталей, окрім колон (арк. 27, 161 зв., 168, 201 зв., 202, 207 зв. РЛ), слід, безперечно, віднести невеликі кульки, які на Заході увінчували й прикрашали дахи розмаїтих будівель (БФ, арк. 64 зв., 130, 167 зв., 274 зв., 287 зв., 290 зв.); у літописі (арк. 124, 148 зв., 168 зв., 178, 179 зв.) вони виглядають абсолютно недоречно.

Схожими за зовнішнім виглядом та пропорціями є також зображення язичницьких ідолів у РЛ (арк. 16, 26 зв.) і БФ (арк. 217 зв., 252 зв.) (див. іл. 7а і 7б). Купіль, у якій відбувалося хрещення княгині Ольги (РЛ, арк. 31 зв.), є інакшою, аніж та, у якій хрестили князя Володимира та його дружину (арк. 62 зв.), і дуже подібною до німецької (БФ, арк. 62 зв.) (див. іл. 8а і 8б). До того ж Ольга показана оголеною, а подібний натуралізм у РЛ зазвичай указує на наслідування західних взірців. Раніше ми вже зауважували, що зображення голого чоловіка на арк. 166 зв. нагадує мініатюру з праотцем Адамом

⁹ Однотипно малюються в БФ й олтарі.

з Ольденбурзького списку «Саксонського дзеркала» [1, с. 147]¹⁰. Зараз можна вказати на ще одну паралель — малюнок із трактату «Bellifortis» («Сильний у війні») з Австрійської національної бібліотеки, де відверто представлений персонаж Філомонус (Філонеус) (див. іл. 9а і 9б).

До західних зразків тяжіє і малюнок на арк. 145 зв. РЛ¹¹, де оголеними показані Василь і Лазар, покарані синами (чи дружинниками) Василька Тербовальського, котрі їх «повесиша» й «растреляша стрелами». Деталі цього дійства невідомі¹², однак у картині страги не можна не помітити прямих візуальних відсилань до образу св. Себастьяна, яким він склався в західноєвропейському мистецтві. Зазвичай це напівголий юнак, прив'язаний до дерева або стовпа. Скидається на те, що у протографі РЛ сюжет зі стратою не був проілюстрований, і малювальник-«західник» діяв на власний розсуд, вирішивши наслідувати іконографію мучеництва св. Себастьяна. При цьому він створив доволі дивний збірний образ, прив'язавши Василя і Лазаря до дерев з обрубаними гілками, основу яких становлять колони (див. іл. 10а і 10б).

Зрозуміло, що у БФ не було зображення св. Себастьяна. Утім, ми й не наполягаємо на тому, що ілюстратор РЛ був знайомий саме з БФ. Цінність цього манускрипту полягає в тому, що він дає змогу ознайомитися з художніми шаблонами німецьких мініатюристів другої половини XV ст. Схожі чи ідентичні образи ми знаходимо в інших рукописах з цього хронологічного відтинку. Це стосується зображень небес і небесних світил, тронів, язичницьких ідолів тощо.

Ба більше, у деяких німецьких манускриптах трапляються зображення, яких немає в БФ, але на які, поза сумнівом, взоровані окремі малюнки РЛ. Ідеться передусім про зображення елементів озброєння (скажімо, щитів із загостреним умбоном) та одягу (особливо цікавими є так звані туфи — украй специфічні головні убори, щодо яких висувалися карколомні гіпотези). Не менш важливо, що окремі

Ил. 11. Домова книга замку Вольфегг (арк. 15)

¹⁰ Характерно, що в цьому зображенні (як і в чоловічій фігурі на арк. 35) деякі автори вбачали «реалістичний стиль, який є відлунням італійського Відродження на німецькому ґрунті» [3, с. 15—16; 12, с. 23].

¹¹ Зображення ілюструє текст на арк. 145.

¹² Саме тому вчені по-різному оцінюють таку подвійну страту. Дехто вважає, що Василя і Лазаря розстріляли, попередньо повісивши догори ногами, а інші висловлюють думку, що йшлося про розстріл мерців, який мав на меті зашкодити їх перетворенню на упирів [14].

ілюміновані рукописи містять таблиці для геомантичного ворожіння, а зразок такої ворожби ми зустрічаємо в РЛ (арк. 228) [13].

Усі ці моменти ми плануємо розглянути у спеціальній публікації. На жаль, залишається тільки гадати, яким саме шляхом німецькі художні мотиви потрапили до РЛ. Наші знання про контакти в цій царині вкрай обмежені, власне, як і про обставини появи літопису. При цьому й руські сюжети подеколи трапляються в німецьких манускриптах. Гадаємо, що й досі ніхто з науковців не звернув увагу на те, що серед малюнків так званої Домової книги замку Вольфегт (бл. 1480 р.) серед «дітей Венери» зображена дівчина з косою і в кокошнику, яка розюче відрізняється від решти учасників дійства (див. іл. 11). Це також шматочок історичного пазла, що його фрагменти навряд чи складуться коли-небудь у цілісну картину. Хай там як, самий факт такої кроскультурної комунікації надзвичайно важливий для історії мистецтва XV ст.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Rusyna, O. Volynske pohodzhennia Radzyvillivskoho litopysu: analiz naukovoї hipotezy. *Kyivski istorychni studii*. 2024. 2 (19): 137-150 [in Ukrainian].
[Русина О. Волинське походження Радзивілівського літопису: аналіз наукової гіпотези. *Київські історичні студії*. 2024. № 2 (19). С. 137—150].
2. Rusyna, O. Do problemu pohodzhennia Radzyvillivskoho litopysu. *Kyivski istorychni studii*. 2025. 1 (20): 182-194 [in Ukrainian].
[Русина О. До проблеми походження Радзивілівського літопису. *Київські історичні студії*. 2025. № 1 (20). С. 182—194].
3. Sizov, V.I. Miniatyury Kenigsbergskoy letopisi: (Arkheologicheskii etyud). *Izvestiya Otdeleniya russkogo yazyka i slovesnosti imp. Akademii nauk*. 1905. 10 (1): 1-50 [in Russian].
[Сизов В.И. Миниатюры Кенигсбергской летописи: (Археологический этюд). *Известия Отделения русского языка и словесности имп. Академии наук*. 1905. Т. 10, кн. 1. С. 1—50].
4. Artcikhovskii, A.V. Drevnerusskie miniatyury kak istoricheskii istochnik. Moscow, 1944 [in Russian].
[Арциховский А.В. Древнерусские миниатюры как исторический источник. Москва, 1944. 215 с.].
5. Chernetsov, A.V. K izucheniyu Radzivilovskoy letopisi. *Trudy Otdela drevnerusskoy literatury*. 1981. 36: 274-288 [in Russian].
[Чернецов А.В. К изучению Радзивиловской летописи. *Труды Отдела древнерусской литературы*. 1981. Т. 36. С. 274—288].
6. Sazonov, S.V. Smekhoye motivy v miniaturakh Radzivilovskoy letopisi. *Istoriya i kultura Rostovskoy zemli*. Rostov, 1995. 35-40 [in Russian].
[Сазонов С.В. Смеховые мотивы в миниатюрах Радзивиловской летописи. *История и культура Ростовской земли*. Ростов, 1995. С. 35—40].
7. Tolochko, O. Notes on the Radziwiłł Codex. *Studi Slavistici*. 2013. 10: 29-42.
8. Rybakov, B.A. Iz istorii kultury drevney Rusi: Issledovaniya i zametki. Moscow, 1984 [in Russian].
[Рыбаков Б.А. Из истории культуры древней Руси: Исследования и заметки. Москва, 1984. 240 с.].

9. Danilevskiy, I. Miniatyury Radzivilovskoy letopisi: problemy prochteniya. *Blgarska ukrainistika*. 2013. 3: 188-197 [in Russian].
[Данилевский И. Миниатюры Радзивиловской летописи: проблемы прочтения. *Българска україністика*. 2013. Бр. 3. С. 188—197].
10. Rybakov, V.A. Borba za suzdalskoe nasledstvo v 1174—1176 gg. po miniaturam Radzivilovskoy letopisi. *Srednevekovaya Rus*. Moscow, 1976. 89-101 [in Russian].
[Рыбаков В.А. Борьба за суздальское наследство в 1174—1176 гг. по миниатюрам Радзивиловской летописи. *Средневековая Русь*. Москва, 1976. С. 89—101].
11. Zvyagin, V.N. Mediko-kriminalisticheskoe issledovanie ostankov Andreya Bogolyubskogo. *Problemy ekspertizy v meditsine*. 2011. 11 (1-2): 24-35 [in Russian].
[Звягин В.Н. Медико-криминалистическое исследование останков Андрея Боголюбского. *Проблемы экспертизы в медицине*. 2011. Т. 11, вып. 1-2. С. 24—35].
12. Artamonov, M.I. Miniatyury Kenigsbergskogo spiska letopisi. *Izvestiya Gosudarstvennoy akademii istorii materialnoy kultury*. 1931. 10 (1): 1-28 [in Russian].
[Артамонов М.И. Миниатюры Кенигсбергского списка летописи. *Известия Государственной академии истории материальной культуры*. 1931. Т. 10, вып. 1. С. 1—28].
13. Chernetsov, A.V. Ob odnom risunke Radzivilovskoy letopisi. *Sovetskaya arkheologiya*. 1977. 4: 301-306 [in Russian].
[Чернецов А.В. Об одном рисунке Радзивиловской летописи. *Советская археология*. 1977. № 4. С. 301—306].
14. Chebanenko, S.B. Praktika posmertnogo povrezhdeniya tel “nechistykh” pokojnikov v Yuzhnoy Rusi i v Prikarpatie i mest za osleplenie Vasilka Terebovlskogo. *Rusin*. 2017. 1 (47): 50-66 [in Russian].
[Чебаненко С.Б. Практика посмертного повреждения тел «нечистых» покойников в Южной Руси и в Прикарпатье и месть за ослепление Василька Теребовльского. *Русин*. 2017. № 1 (47). С. 50—66].

Надійшла / Received 03.03.2026

Olena RUSYNA

Candidate of Historical sciences (PhD in History), Senior research associate,
Leading research associate,
Department of Ukraine's Medieval and Early Modern History,
Institute of the History of Ukraine of the NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)
olenarusyna@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4769-652X>

TO THE ISSUE OF THE RADZIWILL CHRONICLE'S VISUAL SOURCES: THE GERMAN PARALLELS

The purpose of the paper is to demonstrate visual connections between some miniatures of the Radziwill chronicle and illustrations of German manuscripts produced in the 2nd half of the 15th century. **Methodology.** Research is based on the general and specifically historical methods of data analysis with a special stress on comparative and empirical methods. **Scholarly novelty.** The Radziwill chronicle is a unique Cyrillic manuscript compiled in the last decades of the 15th century. It contains over 600 miniatures that cover the historical period from the mythical beginnings of Rus' up to the early 13th century. Strangely enough, some of these miniatures are marked with strong foreign influences. Up to the present day, the idea of West European prototypes of some Radziwill chronicle illustrations has been stated but not sufficiently substantiated. Our verification of V. Sizov's hypothesis regarding the Nurnberg chronicle (1493)

as a source of the Radziwill chronicle's German reminiscences demonstrated the lack of its scholarly value. At the same time, it appeared that some drawings in the Radziwill chronicle correlate directly with artistic patterns of the German drawers of the second half of the 15th century. The source base of the paper includes a number of digitized German-language manuscripts of this period: a historiated Bible (1467) from the library of the Augustinian monastery in Vorau (Austria), "Bellifortis" ("Strong in the War") from the Austrian National Library (mid-fifteenth century) and the mysterious Housebook of Wolfegg Castle (compiled ca. 1470—1480). Of some interest are also drawings of the Master of Wolfegg Housebook from Rijksmuseum (Amsterdam), which are also an open-access source. **Conclusions.** According to our research it is safe to say that imagery of some Radziwill chronicle's miniatures is in line with the German traditions of book illustration. Unfortunately, we can't say how these artistic details appeared in the Ruthenian manuscript. What's more, our knowledge about the Radziwill chronicle is very limited as the manuscript itself lacks any indications on the time, milieu and place of its creation. Generally speaking, our paper is seen as the first step in the study of the chronicle's connections with late medieval German art. The problem needs further research which is planned to be continued in the nearest future.

Keywords: Radziwill chronicle, chronicle-writing, miniatures, Nurnberg chronicle, Bible, book illustration.